

ΤΟ ΝΕΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή από την εισήγηση του Γιώργου Φαραγγιτάκη στο σεμινάριο Εκπαιδευτικών Α/θμιας Εκπαίδευσης της Αττικής (Ιανουάριος 2016)

Ζούμε στην Αττική, στην Περιφέρεια όπου ζει το 50% του πληθυσμού της χώρας και αναπτύσσεται πάνω από το 50% της οικονομικής δραστηριότητας. Έτσι έχουν ξεπεραστεί προ καιρού τα όρια της φέρουσας ικανότητας της περιφέρειάς μας και έχουν παρουσιαστεί εξελικτικά πολλά προβλήματα στα οποία έχουμε αναφερθεί κατ' επανάληψη (έλλειψη πρασίνου, λειψυδρία, κυκλοφοριακό, ρύπανση, υπερκατανάλωση ενέργειας κλπ).

Στις πόλεις μας βέβαια δεν έχουμε μόνο προβλήματα. Η παραγωγική δημιουργία του πληθυσμού έχει ανεβάσει το επίπεδο ζωής σε πολλούς τομείς, όπως η τεχνολογία, η υγεία, οι σπουδές, ο πολιτισμός, κ.α. Και τα προβλήματα των πόλεων δεν είναι μόνο περιβαλλοντικά. Έχουν εμφανιστεί σε μεγάλη έκταση φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας όπως η πορνεία, η σωματεμπορία, το εμπόριο ναρκωτικών, το οργανωμένο έγκλημα, υποδομές που ωθούν τη νεολαία στον αλκοολισμό, κυκλώματα προστασίας, κλπ. (φαινόμενα που αναπτύσσονται σε μικρότερη έκταση και σε άλλες περιοχές της χώρας). Ιδιαίτερη ένταση υπάρχει και στα οικονομικά προβλήματα, όπως η φτώχεια, η ανεργία και στις μέρες μας, γιατί όχι, η πείνα, οι άστεγοι, ενώ την ίδια στιγμή άλλοι απολαμβάνουν τον πλούτο και τα «εξ' αυτού αγαθά» σε ένα πλαίσιο τεράστιας κοινωνικής ανισότητας. Πάντα το κύριο οικονομικό πρόβλημα σχετιζόταν με την ύπαρξη ή ανεπάρκεια μέσων για την ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου και με τις πολιτικές διαχείρισής τους. Στις μέρες μας όμως βλέπουμε στην πατρίδα μας μετά από 7 χρόνια οικονομικής κρίσης ότι ακόμα δεν μπορεί να σταθεροποιηθεί μια πολιτική ανάκαμψης και ελπίδας. Τα ενεχυροδανειστήρια «Ριχάρδος» είναι η μοναδική επιχείρηση που έχει αλματώδως μεγεθυνθεί οικονομικά τα τελευταία χρόνια. Καθημερινά βλέπουμε να αυξάνεται το ποσοστό του πληθυσμού που δεν μπορεί να καλύψει ούτε τις βασικές του ανάγκες διαβίωσης, ενώ η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχει το κράτος στους πολίτες υποβαθμίζεται διαρκώς και η ανασφάλεια μεγαλώνει. Σε όλα αυτά, επειδή δεν είμαστε μόνοι μας στον κόσμο, ήρθαν να προστεθούν τα προβλήματα που δημιούργησαν οι πολιτικές επιλογές των μεγάλων δυνάμεων (Ευρωπαϊκή Ένωση, ΗΠΑ, Ρωσία) για πολεμικές λύσεις στα ζητήματα προώθησης των συμφερόντων τους στην εκμετάλλευση των πετρελαίων, του φυσικού αερίου και των γεωστρατηγικών τους θέσεων. Έτσι διαλύονται γειτονικές μεσογειακές χώρες, όπως η Συρία και η Λιβύη, που οι πόλεις τους μετατρέπονται σε ερείπια και οι κάτοικοί τους αποδεκατίζονται από τη χρήση της πολεμικής βίας εδώ και πολλά χρόνια. Οι πληθυσμοί αυτοί απελπισμένοι παίρνουν τους δρόμους της προσφυγιάς και η χώρα μας, που γειτονεύει, δέχεται φυσιολογικά το μεγαλύτερο όγκο των απελπισμένων και δυστυχισμένων συνανθρώπων μας που προσπαθούν να συνεχίσουν τις ζωές τους στην Ευρώπη.

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν καλούμεθα εμείς οι εκπαιδευτικοί που έχουμε ευαισθητοποιηθεί γύρω από τα θέματα του περιβάλλοντος, μερικά από τα οποία προαναφέραμε μιλώντας για την Αττική, να κάνουμε Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Προφανώς το κοινωνικό πλαίσιο της δουλειάς μας έχει κρίσιμες διαφορές από εκείνο των δεκαετιών του 1990 και του 2000.

Θα έβαζε κανείς το ερώτημα αν αξίζει πλέον να εστιάζουμε στα περιβαλλοντικά προβλήματα ή όχι. Και είναι απλή η λογική ενός τέτοιου ερωτήματος. Όταν οι συνάνθρωποί μας, κάτοικοι των πόλεων και πρόσφυγες, δεν έχουν τροφή και στέγη αλλά ούτε και προοπτική για δουλειά, με τι προέχει να ασχοληθούμε: Με την εκδήλωση της έμπρακτης αλληλεγγύης προς αυτούς και την πολιτική οργάνωση για την παραγωγική και κοινωνική αναδιοργάνωση της χώρας ή με τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης;

Θα μπορούσαμε ίσως να πούμε: «Και τούτο ποιείν κακείνο μη αφιέναι» (Και αυτό να κάνεις και εκείνο να μην το αφήσεις). Θα προσπαθήσω όμως να δείξω ότι δεν είναι ετούτο και εκείνο, αλλά πρόκειται για το ίδιο ενιαίο σύνολο.

Αν σκεφτούμε ότι:

- το ενδιαφέρον μας για την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής και την αειφορική ανάπτυξη των κοινωνιών υπάρχει επειδή επιθυμούμε έναν καλύτερο κόσμο για το κοινό μας μέλλον

- οι βασικές μας αρχές, όπως διατυπώθηκαν στην διάσκεψη της Τιφλίδας συμπεριλαμβάνουν την υποστήριξη στην πράξη της αλληλεγγύης και της ειρήνης
- η διαχείριση των φυσικών πόρων με βιώσιμο ορθολογικό τρόπο σχετίζεται άμεσα με τις συνολικές μελλοντικές προοπτικές εξέλιξης των ανθρωπίνων κοινωνιών σε ισορροπία με το φυσικό περιβάλλον,

καταλαβαίνουμε ότι εμείς μεν έχουμε ξεκινήσει από μια αφετηρία υποστήριξης αξιών όπως η προστασία της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας ζωής και της ίδιας της ζωής, της ειρήνης, της αλληλεγγύης και της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ «οι άλλοι» έχουν ασπαστεί το κέρδος και τον αθέμιτο ανταγωνισμό για την απόκτησή του ως κύριες αξίες που διέπουν τις επιλογές τους. Αυτοί οι «άλλοι» οδηγούν με διαφορετικούς ρυθμούς ο καθένας την ανθρωπότητα στο κακό και την καταστροφή.

Σε αυτή την ίδια κατεύθυνση κινούνται:

- Αυτοί που επέλεξαν την πολεμική βία για την προώθηση των οικονομικών τους συμφερόντων καταστρέφοντας ζωές, υποδομές και περιουσίες σε χώρες ολόκληρες και προκαλώντας προσφυγικά ρεύματα εκατομμυρίων ανθρώπων.
- Αυτοί που πάλι για τα οικονομικά τους συμφέροντα εξακολουθούν να προωθούν τη χρήση υδρογονανθράκων ως κύρια ενεργειακή πηγή με αποτέλεσμα την οξεία ρύπανση που υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής και προκαλεί την κλιματική αλλαγή που απειλεί την ίδια τη ζωή
- Αυτοί που εμπορεύονται τα ναρκωτικά κερδίζοντας πάνω στις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων που οδηγούνται στην εξάρτηση από αυτά και στο θάνατο
- Αυτοί που εκμεταλλεύονται την ανθρώπινη ένδεια και κερδίζουν από τη σωματεμπορία και την παράνομη διακίνηση προσφύγων
- Αυτοί που ευθύνονται για την ρύπανση των νερών, για την αποψίλωση των δασών, για την τσιμεντοποίηση των πόλεων

Όλοι είναι στην ίδια κατεύθυνση με διαφορετικό τρόπο και ένταση. Είναι το κόκκινο το οποίο πρέπει να αντιπαλέψουμε.

Εμείς, οι Εκπαιδευτικοί της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, θέλουμε άλλου είδους σχέσεις και πρακτικές όπως :

- Αλληλεγγύη του ανθρώπου προς τον άνθρωπο
- Ειρήνη και φιλία στις σχέσεις των χωρών και των λαών
- Ισορροπημένη συνύπαρξη με το φυσικό περιβάλλον που είναι το μεγάλο μας σπίτι
- Εκμετάλλευση των φυσικών πόρων με σχέδιο που θα παίρνει υπόψη του τη φέρουσα ικανότητα και τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών
- Αξιοποίηση των ήπιων (ανανεώσιμων) μορφών ενέργειας
- Ανάπτυξη αντιρρυπαντικής τεχνολογίας
- Κράτος δικαίου και προνοίας

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι ανήκουμε σε δυο διαφορετικούς κόσμους που διέπονται από διαφορετικό αξιακό σύστημα. Αυτό που χτίζουμε εμείς παράλληλα με άλλους συναδέλφους άλλων αντικειμένων εκπαίδευσης είναι μέρος αυτού του όλου που υποστηρίζουμε για έναν καλύτερο κόσμο των αξιών, της ειρήνης, της αλληλεγγύης, της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας της ζωής και της βιωσιμότητας της ανάπτυξης.

Έτσι αξίζει να συνεχίσουμε παίρνοντας υπόψη στα εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά μας προγράμματα τη σχέση των αξιών και των συνακόλουθων πρακτικών των δυο παραπάνω «κόσμων» με τη διαμόρφωση του κοινού μας μέλλοντος.

Κάτι άλλο όμως που νομίζω ότι πρέπει να μας απασχολήσει είναι ο ανταγωνισμός στις διανθρώπινες σχέσεις και η αντιπαλότητα των ομάδων. Η διαφορετικότητα, οι ευγενείς φιλοδοξίες, οι ομάδες, οι παρέες είναι φυσιολογικά στοιχεία της πραγματικότητας. Οι σχέσεις των ανθρώπων (και οι δικές μας), στο πλαίσιο αυτής της πραγματικότητας, θα πρέπει να έχουν τα χαρακτηριστικά της εντιμότητας και του αλληλοσεβασμού και οι σχέσεις των ομάδων να μην έχουν σαν στόχο την επικυριαρχία αλλά τη σύνθεση και τη συνεργασία. Και επειδή είμαστε εκπαιδευτικοί ας μη ξεχνάμε ότι οφείλουμε να δίνουμε στα παιδιά το παράδειγμα με τις πράξεις μας.